

Innehåll

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	4
2. Översikt av strategisammanhanget.....	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget.....	5
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	5
2.3 Synergier med andra svenska strategier	6
3. Resultatredovisning	7
3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå.....	7
3.2 Stödområde 1: Mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet ..	8
3.3 Stödområde 2: Jämlik hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt nutrition	12
3.4 Stödområde 3: Miljö, klimat, förnybar energi samt hållbar inkluderande ekonomisk utveckling och försörjning	14
4. Implikationer.....	17

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Strategirapportens syfte är att rapportera Sidas strategigenomförande till regeringen. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som Sida vill lyfta till UD.

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna rapport använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Denna rapport använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

Trafikljusbedömningar

Trafikljusen är ett signalsystem som sammanfattar och motiverar Sidas nulägesbedömning av strategigenomförandet. Olika aspekter av strategigenomförandet bedöms i strategirapporten för att ge en bild av trender i utvecklingen och relevansen av verksamheten. Bedömningen består av ett färgsatt trafikljus samt en motivering.

Trafikljus för utvecklingstrend

Grön: Utvecklingen går framåt	Gul: Utvecklingen har ingen tydlig riktning	Röd: Utvecklingen går bakåt
I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten framåt.	I förhållande till strategimål/strategi har utvecklingen i kontexten ingen tydlig riktning.	I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten bakåt.

Strategin och dess strategimål anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för utvecklingstrend används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender i de kontexter och tematiska områden där Sida är aktiv.

Sidas insatser och aktiviteter kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men trender handlar om större, komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Effekten av Sidas arbete bedöms alltså inte i detta trafikljus.

Trafikljus för portföljens relevans

Grön: Portföljen är relevant	Gul: Portföljen är delvis relevant	Röd: Portföljen är inte relevant
Portföljen svarar upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt uppnår resultat enligt insatsernas mål.	Portföljen svarar delvis upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt uppnår resultat för en större del av insatsernas mål.	Portföljen svarar inte upp mot behoven i kontexten, strategins mål och/eller uppnår inte resultat enligt insatsernas mål.

Sida utvecklar och anpassar löpande strategiportföljerna för att upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj. Sida anpassar portföljen genom att förhålla sig till utvecklingsutmaningar i respektive kontext, aktuell styrning samt genom att säkerställa att insatser och aktiviteter bidrar eller förväntas bidra till resultat. Trafikljusbedömningen beaktar och utgår från dessa tre aspekter.

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet

MR, demokrati och rättsstatens principer

Jämställdhet

Social trygghet

Demokratisk samhällsstyrning

Offentliga institutioner

Hälsa, SRHR samt nutrition

Hälso- och sjukvård

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Näringsintag

Miljö, klimat, energi samt ekonomisk utveckling

Naturresurser

Sysselsättning

Handel

Energi

Utveckling

Relevans

2. Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp:
2 250 MSEK

Utbetalat belopp hittills:
1 583 MSEK

Antal insatser 2021
51

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Efter oppositionens jordskredsseger 2021 finns nya möjligheter för utvecklingsarbetet i Zambia. Förväntningarna på den nya regeringen är stora och det finns risk för bakslag om den inte levererar, framför allt bland de unga. Ekonomisk återhämtning är den viktigaste frågan och central för President Hakainde Hichelemas möjlighet att genomföra annonserade reformer, utveckla sociala sektorer och skapa arbetstillfällen för landets unga.

Valet har väckt hopp om att det demokratiska utrymme som krympt under senare år nu kan återtas av civilsamhället och media och att ansvarsutkrävandet kan stärkas. Nolltolerans mot korruption med flera gripanden av tidigare ministrar och högt uppsatta tjänstemän. Ett snabbspår för att återkräva förskingrade medel har inrättats. Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer beskrivs som ömsesidigt förstärkande och nödvändiga för ekonomisk och social utveckling. Kvinnors politiska deltagande och representation förblir en utmaning. Antalet kvinnor i parlamentet och i lokala församlingar har sjunkit efter valen i augusti.

Statsbankrutt, hög inflation, negativ tillväxt och en valuta i kris har lett till att investerare hållit sig från Zambia. Pandemin har slagit hårdast mot städerna där fattigdomen har ökat med 3 procent sedan 2019. Stadsbefolkningens motståndskraft mot pandemins effekter är mer begränsad än på landsbygden.³ På landsbygden lever cirka 80 procent av befolkningen i fattigdom. Motsvarande andel i urbana områden är 26 procent. IMF-avtal på arbetsnivå beskrivs som en framgång och ett första steg mot en överenskommelse om skuldlättnader.⁴ Avtalet omfattar reformer av bränslesubventioner och elektricitetssektorn. Budgetpropositionen 2022 inkluderar en satsning på resurser till lokal nivå och på de sociala sektorerna - hälsa och utbildning. Ambassaden kommer nära följa genomförandet av budgeten.

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Bistånd utgör en relativ liten andel av den zambiska statsbudgeten. Flera givare valde att lämna Zambia när landet nådde medelinkomststatus och Sveriges relativa betydelse har därför ökat. Sida är nu den femte största givaren och den näst största bilaterala givaren, efter USA. Under 2022 fortsätter det fördjupade samarbetet med EU-delegationen och de två medlemsstater som är stora biståndsgivare – Tyskland och Irland - för att utveckla gemensamprogrammering.

Tabell 1. Givarkontext

Biståndets (totala) andel av statsbudgeten utgör: 3,8% (2018, OECD DAC)	Sveriges andel av det totala biståndet utgör 5,9% (2018, OECD DAC)
Givargemensam samarbetsstrategi 200X - 20XX undertecknat av [XX] givare. N/A	Gemensamma EU-strategin gäller 2021-2027
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) är: USA, IDA, Globala fonden, Sverige och Storbritannien (2018, OECD DAC)	Sverige är den 5:e största givaren. Av EU MS är Sverige den största givaren.

³ World Bank, Varghese Paul, Boban et al, COVID-19, Poverty, and Social Safety Net Response in Zambia, Policy Research Working Paper 9571, mars 2021, s. 15.

⁴ IMF Press Release, No. 21/359, 6 dec 2021.

Svenska ambassaden är en mycket aktiv partner i givarsamordningen i Zambia. Under andra halvan av 2022 kommer ambassaden ingå i ledartrojkan för givarnas samordningsgrupp. Det innebär att svenska ambassaden blir ordförande för givarsamordningen under halvåret 2023. Ambassaden ingår även i ledartrojkan för givargruppen på hälsoområdet och är även aktivt inom givargemensamma tematiska undergrupper inom jordbruk, energi, sociala trygghetssystem, demokrati, god förvaltning, privatsektorutveckling samt jämställdhet. Dessutom har ambassaden en ledande roll i en givargemensam task force inom förnybar energi där även zambiska myndigheter deltar. De brittiska biståndsnedskärningarna har haft tydlig effekt både för nationella motparter och flera av Sidas partner. Schweiz har däremot ökat sitt bistånd till Zambia och även Tjeckien har sett en mindre ökning. Kina och till en mindre del Saudiarabien är aktiva inom vissa områden, exempelvis hälsa.

Sida har en viktig normativ roll i Zambia och stark närvaro på områden där normativ förändring är av stor vikt, som jämställdhet, SRHR och mänskliga rättigheter. Sidas bistånd värderas även högt för sin flexibilitet, sitt långsiktiga fokus och sitt engagemang för utvecklingseffektivitet. Det har skett en långsam förskjutning från direkt stat-till-stat-samarbete mot andra partners inklusive multilaterala organisationer, internationella icke-statliga organisationer och svenska myndigheter. Detta skifte är en följd av flera olika faktorer, inklusive tidigare korruptionsskandaler, den tidigare regeringens repressiva politik och en vilja att testa nya och innovativa förändringsprocesser.

Sida stöder myndighetsamarbete mellan svenska och zambiska myndigheter för kapacitetsuppbyggnad såsom KEMI och ZEMA om kemikaliereregler och hantering; och Statistiska centralbyrån och Zambias statistikbyrå för förbättrad transparensen i statistik. Sida arbetar integrerat med ambassadens politiska- och främjarsektion vad gäller kommunikation, dialog och bredare relationer.

2.3 Synergier med andra svenska strategier

De viktigaste synergier med andra svenska strategier är med de regionala strategierna för Afrika. Vi samarbetar med det regionala SRHR-teamet kring normativ dialog inom hälsofinansiering och allsidig sexualundervisning för att flytta fram SRHR-agendan i Zambia. En insats inom kapacitetsutveckling har övertagits av den regionala strategin för Afrika och framöver kommer synergier inom biodiversitet att sökas. Power Africas arbete är väletablerat i Zambia med bland annat Beyond the Grid Africa och Modern Cooking som exempel på regionala initiativ.

Inom den globala strategin för kapacitetsutveckling finns det 13 insatser som berör Zambia med en volym om 10,5 MSEK. Internationella utbildningsprogram (ITP) skapar viktiga länkar mellan zambiska och svenska institutioner. Under 2021 besökte ambassaden ett kommunalt vattenbolag i Ndola som med hjälp av ITP lyckats utveckla flera framgångsrika projekt inom vatten och sanitet. Flera ITP alumninätverk finns i Zambia som skulle kunna vara viktiga dialogpartner till ambassaden. Inom *strategin för stöd genom svenska organisationer i civila samhällen* finns 6 insatser med verksamhet som berör Zambia med en volym om 24,4 MSEK. Inom den *globala strategin för utvecklingssamarbete inom hållbar ekonomisk utveckling* finns 9 insatser med verksamhet i Zambia med en volym om 11,1 MSEK.

3. Resultatredovisning

3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Tabell 3A Utbetalade medel och antal insatser per stödområde

Stödområde	Antal insatser	Utfall (SEK)	%
1. Mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet	25	176 733 187	38,9%
2. Jämlik hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt nutrition	17	141 038 817	31,1%
3. Miljö, klimat, förnybar energi samt hållbar inkluderande ekonomisk utveckling och försörjning	17	136 977 463	30,2%
Grand Total	51	454 091 765	100,0%

Pandemin har inneburit förseningar av aktiviteter samt att vissa aktiviteter inte kunnat genomföras i fält, vilket haft inverkat på allokeringen av resurser mellan strategiområden. Det har medfört att resurser har skjutas från stödområden 3 till covidrespons inom stödområden 2 (livsnödvändiga mediciner) och stödområden 1 (kontantstöd).

Tabell 3B Utbetalade medel och antalet insatser per globalt mål (Agenda 2030)

SDG-mål	Antal insatser	Utfall 2021 (SEK)
5 - Gender Equality	19	205 727 024
3 - Good Health and Well-being	16	187 272 654
2 - Zero Hunger	12	161 754 202
16 - Peace and Justice Strong Institutions	11	83 915 160
7 - Affordable and Clean Energy	7	98 879 697
1 - No Poverty	6	99 154 484
17 - Partnerships to achieve the Goal	6	36 607 921
8 - Decent Work and Economic Growth	5	43 506 990
99 - Not applicable	4	794 788
4 - Quality Education	4	43 100 000
13 - Climate Action	3	54 897 840
6 - Clean Water and Sanitation	2	12 840 000
10 - Reduced Inequality	2	4 600 000
15 - Life on Land	2	40 019 580
12 - Responsible Consumption and Production	1	2 840 000

Sida finansierar insatser mot 14 av Agenda 2030:s 17 mål. Tabellen visar på en stark länk till jämställdhet, hälsa, och hunger (kopplat till insatser inom näringsintag och jordbruk). Att mål 1- ingen fattigdom - ligger på femte plats kan förklaras av att målets fokus är väldigt brett och mer inriktat på globala förändringar än på lokala förändringar. Cirka 60 procent av Sidas insatser i Zambia når människor som lever i fattigdom direkt, medan 40 procent når dem indirekt genom långsiktig institutionell förändring enligt Sidas egen kartläggning från 2020.

Tabell 3C Sannolikheten att insatserna når sina mål

Sannolikheten att insatserna når sina mål	Antal insatser	Utfall (SEK)	Procent
Likely	22	960 168 725	71,5%
Unavailable	15	243 777 436	18,2%
Very likely	5	109 939 865	8,2%
Not Appraisable	1	28 979 382	2,2%
Grand Total	43	1 342 865 408	100,0%

Det är sannolikt att de flesta insatser når sina mål enligt Sidas egen interna uppföljning. Pandemin har bidragit till en högre andel som klassas som osannolika att nå sina mål, i förhållande till förväntningarna före covid-19.

Sedan ett par år tillbaka har Sida gjort en särskild satsning på perspektiven i Zambia. *Fattiga människors perspektiv* omhändertas genom kontinuerlig uppföljning av multidimensionella fattigdomsanalysen, fältbesök och systematisk integrering inom varje insats (med stöd av särskilda frågor i Trac). Under 2021 gjordes flera fältbesök med tillfällen att träffa och lyssna till fattiga kvinnors, flickors, mäns och pojkars perspektiv. Även *rättighetsperspektivet* integreras inom varje insats både i beredning och uppföljning. Förutom insatshantering integreras rättighetsperspektivet genom vår analys av fattigdom där makt och röst är en av de fyra dimensionerna av fattigdom.

Jämställdhetsperspektivet är redan välintegrerat i hela portföljen. Som ett exempel är stödet till finansiell inkludering där en jämställdhetsanalys togs fram och särskilda mål identifierades för uppföljning.⁵ Andelen insatser med jämställdhet som huvud- eller delsyfte har ökat från 84 procent 2018 till 89 procent 2021. *Konfliktperspektivet* har inte varit så framträdande i Zambia men med ökad politisk polarisering har risken för konflikter ökat sedan början av strategiperioden. Andelen insatser som har konflikt som huvud- eller delsyfte har ökat från 4 procent 2018 till 8 procent 2020.

Integrering av *miljö- och klimatperspektivet* har gått långsammare på grund av covid-relaterade omfördelningar till social trygghet och hälsostöd och därmed minskande utbetalningar till insatser inom miljö och klimat. Andelen insatser som har miljö som huvud- eller delsyfte har minskat från 45 procent 2018 till 36 procent 2021. Sedan början av strategiperioden har Sida haft en satsning på *resiliensperspektivet* och de konsekvenser som klimatförändringarna medför för människor som lever i fattigdom. Som ett exempel har småbrukare börjat använda organiska gödselmedel och samodling av grödor med kvävefixerande träd, vilket ökar motståndskraften mot klimatförändringar.⁶

Under valåret 2021 innebar kampanjen *Drive for Democracy* ett nära samarbete mellan ambassadens politiska sektion och utvecklingssektion. Initiativet inkluderade möten med en mängd olika demokratiaktivister. Ambassadören deltog i en dialog på hög nivå om att öka kvinnors deltagande i politiska processer och sluta med våld mot kvinnor den 21 april 2021. Ambassadören stod också värd för ett möte med Women's Parliamentary Caucus i residenset.

3.2 Stödområde 1: Mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet

Mål 1.1: Förbättrad kapacitet och ökat demokratiskt utrymme för att kunna verka för och stärka mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Utvecklingstrend

⁵ Financial Sector Deepening Zambia, Women and Youth in Financial Inclusion Inception Report, 15 maj 2021, s. 5.

⁶ SNV, Increasing Climate Resilience in Energy & Agriculture Systems Entrepreneurship, Annual Report, 4 juni 2021, s. 9.

Sida bedömer att utvecklingen går framåt. Valet har skapat goda förutsättningar för en positiv demokratisk utveckling. Det demokratiska utrymmet har stärkts men utvecklingen är bräcklig och osäker. Budgeten för 2022 uttrycker regeringens önskan att öka decentraliseringen till kommunnivå, vilket skapar både möjligheter och utmaningar för det demokratiska utrymmet och ökat ansvarsutkrävande. Civilsamhället har länge arbetat med budgetuppföljning och har god förståelse för hur strukturer kan förbättras, samt hur transparens och ansvarsskyldighet kan stärkas. Den nya regeringen har gjort positiva uttalanden om mediernas frihet, främjande av rättsstatsprincipen och kampen mot korruption. Dock kvarstår utmaningar för att grundläggande rättigheter och friheter ska kunna nyttjas fullt ut (exempelvis konstitutionen, kvinnors rättigheter och representation samt HGBTI).

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 3 insatser, samt 4 länkade insatser, med ett utfall på 38,8 miljoner kronor 2021.⁷ Portföljen syftar till att bidra till att öka det demokratiska utrymmet, med stöd till ökat ansvarsutkrävande i den offentliga förvaltningen och ökad kapacitet hos civilsamhällets organisationer och medborgare, inte minst de fattigaste och mest utsatta, att utkräva ansvar från sina ledare. Sida faciliterade en samordnad bred CSO-insats inför och under valet – gemensam väljarutbildning och valövervakning. Totalt utbildades och tjänstgjorde 1502 lokala valövervakare av Action Aid Zambia och deras partners.⁸ BBC Media Action samarbetad med Zambias polistjänst (ZPS), och utvecklade landets första utbildningsmanual för poliser och journalister i hur polis och media kan samverka för ökad pressfrihet. Som ett resultat av detta uppmanade ZPS sin personal att inte stoppa direktsända radioprogram på radio då detta är förbehållet av Independent Broadcasting Authority. Detta resulterade i minskade pressfrihetskränkningar av i Zambia under valet.⁹

Mål 1.2: Ökad jämställdhet särskilt avseende politiskt deltagande och ekonomisk egenmakt

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen går bakåt. Visserligen utsågs Zambias första kvinnliga talman efter valet, men antalet kvinnor i parlamentet minskade från 16 procent till 10 procent och antalet kvinnliga ministrar likaså. Jämställdhetsdepartementet upplöstes och ansvaret för jämställdhetsfrågor placerades istället i presidentkansliet, med försäkran om att jämställdhet ska prioriteras starkt. Effekten av detta på jämställhetsarbetet återstår att se.¹⁰ Sexuella övergrepp och våld mot kvinnor och barn har ökat, delvis på grund av covid-19.¹¹ Stereotypa och diskriminerande köns- och sociala normer fortsätter att vara en utmaning.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 4 insatser, samt 3 länkade insatser, med ett utfall på 44,2 miljoner kronor 2021.¹² Sida arbetar genom civilsamhällets organisationer för bättre tillgång till rättvisa för kvinnor och barn, ökat politiskt deltagande för kvinnor och kvinnors ekonomiska egenmakt. Även mäns och pojkars roll i jämställdhetsarbetet är prioriterat. Jämställdhet

⁷ Action Aid CSO Support (11623), BBC Media Action (11166) och Save the Children (13377) samt länkade insatser Strengthened Accountability Programme II (Diakonia), National Legal Aid Clinic for Women, UNDP election support, Carter Center).

⁸ ActionAid Zambia, Implementation of Electoral Accountability Activities Report, 2021, s. 2.

⁹ Extract from BBC Media Action, Kudziwa Year One Report, September 2020 – August 2021, s. 13.

¹⁰ NGOCC Position Paper on the Gender Machinery in Zambia, September 2021, s. 5.

¹¹ Rapid Gender Analysis Survey 2020-Zambia, Save the Children, 2021, s. 15-16.

¹² Non-governmental Gender Organisations' Coordinating Council (11441), National Legal Aid Clinic for Women (11684), UN GRZ Gender-based Violence (11682), Carter Center (13818) samt länkade insatser UNDP election support, Women's Economic Empowerment och Women and Youth in Financial Inclusion.

är integrerat i alla strategiområden och i ett flertal insatser, exempelvis SRHR, näringsintag och kvinnors ekonomiska egenmakt. Ambassaden har drivit jämställdhetsfrågorna hårt i politisk dialog och är EU:s gender champion. Ambassadören deltog i en högnivådialog om kvinnors politiska deltagande och att stoppa våld mot kvinnor samt stod värd för ett valmöte med kvinnliga parlamentariker. NGOCC har ökat kvinnors tillgång till mark genom direkt stöd till 107 kvinnor som fått möjlighet att registrera land i eget namn.¹³ Ett förbud mot barnäktenskap utfärdades av den lokala ledaren Kalindawalo i Petauke-distriktet i östra provinsen tack vare stöd från NGOCC.¹⁴ Av de 2 629 kvinnor och barn som fick juridisk rådgivning genom National Legal Aid Clinic for Women (NLACW), gick 650 fall in till domstol.

Mål 1.3: Ökad social trygghet för människor som lever i fattigdom

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen går framåt. Pandemin har påverkat landets ekonomi negativt och samtidigt ökat behovet av socialt skydd bland fattiga och utsatta i landet. Kontantstödsprogrammet och andra investeringar i sektorn fortsätter att vara beroende av givarfinansiering, men en klar ambitionshöjning reflekteras i 2022 års budget. Det har skett en förbättring av betalningarnas regelbundenhet under året och både antalet hushåll som nåddes (887 000 vilket representerar 50 procent av Zambias fattiga befolkning) och volymen av de månatliga betalningarna har ökat till en mer adekvat nivå. Länkar till sociala sektorer (så kallade Cash+) ökar till exempel inom hälsa och näringsintag samt tillgång till utbildning för flickor.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 3 insatser med ett utfall på 68 miljoner kronor 2021.¹⁵ Sida prioriterade stöd till sociala trygghetssystem för de fattigaste och mest utsatta i Zambia, exempelvis ensamstående mammor, funktionshindrade, kroniskt sjuka, äldre och barn. Samordningen mellan givare inom sektorn är stark och det finns en strategi för hur man ska engagera berörda ministrar och parlamentariker för ökad förståelse kring hur sociala skyddsnät gynnar fattigdomsminskning. Regeringsskiftet skapade ett förnyat momentum att samarbeta med den nya socialministern om de bredare fördelarna med Social Cash där Sverige deltog aktivt. Keeping Girls in School (KGS) är ett Cash+-initiativ där förmånstagare från Social Cash, som har flickor i gymnasieåldern, får extra stöd för att ha råd med skolgång. KGS nådde 38 000 flickor under året som täckte skolavgifter, internat och andra skolrelaterade kostnader.¹⁶ Emergency Cash Transfer-initiativet var en viktig del av Zambias covid-19-respons där 1,2 miljoner människor som drabbats av pandemin nåddes med livsavgörande stöd.¹⁷ Utöver bidraget till förbättrade levnadsförhållanden minskade det könsbaserat våldet från 18 procent till 0 procent bland de som nåddes av insatsen.¹⁸

Mål 1.4: Förbättrade förutsättningar för demokratisk samhällsstyrning, minskad korruption, ökat ansvarstagande och ansvarsutkrävande i offentliga institutioner

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen går framåt. Förhoppningarna om ökad tolerans och öppenhet samt minskad korruption är stora efter maktskiftet, men det återstår att se om de kommer att infrias.

¹³ NGOCC 2021 mid-year report, s. 9.

¹⁴ Chief Kalindawalo of Petauke district in Eastern Province issued a declaration to ban child marriage in the chiefdom after an engagement meeting with NGOCC. A copy of the declaration was signed by the chief and shared with NGOCC. NGOCC 2021 Mid-year report, s. 13.

¹⁵ Social Protection through the GEWEL project (12888), UNs joint program for social protection (12889), Technical Assistance for implementation NSPP" (51190110).

¹⁶ GEWEL Mid Term Review 2021, presentation.

¹⁷ The ECT Story, 2021, presentation.

¹⁸ Impact assessment and Third-Party monitoring of the COVID-19-related Emergency Cash Transfer (C-ECT) Programme in selected districts of Zambia, 2021, s. 15

Budgeten för 2022 innehöll ett åtagande att stödja decentralisering och öppenhet inom den nya regeringen, vilket ger bättre förutsättningar för demokratiskt styre och minskad korruption. Kapacitets- och ansvarsproblem på kommunnivå är fortsatta utmaningar.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 3 insatser med ett utfall på 19,4 miljoner kronor 2021.¹⁹ Sida stödjer både offentliga organisationer och civilsamhället för ökat ansvarsutkrävande och transparens samt att förbättra allmänhetens och förtroende för offentliga institutioner och minska korruptionen. Här finns starka synergier med Sidas övriga arbete med civilsamhället. En gemensam politisk dialog hölls med EU om valet, inklusive de olika politiska partierna, samt övervakning av väljarregistrering. UNDP:s valstöd resulterade i en förstärkning av valmyndigheten inför valet 2021.²⁰ Transparency International Zambia (TI-Z) var värd för den andra nationella antikorrupcionskonferensen som lockade deltagande av de viktigaste institutionerna inklusive kommissionen för anti-korruption, narkotikabekämpnings, ekobrottsmyndigheten, riksrevisionen, samt justitieministeriet. Den svenska ambassadören talade vid konferensen tillsammans med justitieministern. Riksrevisionen publicerade reviderade räkenskaper för Zambia för 2020, inklusive en förenklad rapport för att öka ansvarsutkrävande och engagemang.²¹ TI-Z implementerade ett projekt om transparens och ansvarsutkrävande kring finansiering av covid-19 responser i Zambia, vilket resulterade i att man kunde identifiera luckor i hanteringen och lämna specifika rekommendationer till hälso- och finansministerierna för förbättringar.²²

Mål 1.5: Stärkt kapacitet i offentliga institutioner, inklusive kapacitet att mobilisera ytterligare aktörer och resurser för hållbar utveckling

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen inte har någon tydlig riktning. Zambias svåra ekonomiska situation begränsar myndigheternas möjligheter att bedriva sin verksamhet med hög kvalitet. Pandemin har ytterligare förvärrat den ekonomiska situationen och gjort genomförandet av uppdraget för offentliga institutioner svårare. Den nya budgeten ser lovande ut och regeringen visar en ambition att använda offentliga resurser på ett ansvarsfullt sätt.²³

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 2 insatser, samt 3 länkade insatser, med ett utfall av 6,2 miljoner kronor 2021.²⁴ Sida stödjer statligt samarbete mellan SCB och Zambias statistikbyrå (Zamstat), samarbete med CSO, lokala förvaltningar och med gruvbolag. Samarbetet mellan SCB och Zamstat resulterade i en förstärkning av det nationella statistiksystemet (NSS) med deltagande från viktiga statistikproducerande myndigheter, en överenskommen arbetscykel, och statistikkalender. NSS kommer att lanseras fullt ut 2022.²⁵

¹⁹ OAG (11460), Transparency International Zambia (11964) and UNDP election support (12707).

²⁰ UNDP, Democracy Strengthening in Zambia, Progress Update, November 2021, s. 8-23.

²¹ Evaluation of the OAG's Strategic Plan/RIDP VI (2017-2022), NIRAS, 2021 (Sida decentralised evaluations, 2021:34), p. 11.

²² Analysis: Transparency, Accountability & Integrity of the Covid-19 Response in Zambia, TI-Z2021.

²³ PwC, 2022 National Budget Bulletin, oktober 2021, s. 4.

²⁴ Strengthened Accountability Programme II Diakonia (11624), SCB/Zamstat (13015) samt länkade insatser UNDP election support, PeaCe Health, Keml.

²⁵ Coordination of the NSS - Report from a mission within the Zambia cooperation, SCB, 2021, s. 4.

3.3 Stödområde 2: Jämlik hälsa, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt nutrition

Mål 2.1: Ökad och jämlik tillgång till hälso- och sjukvård med fokus på kvinnor, ungdomar och barn

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen går bakåt. Covid-19-pandemin har fått betydande negativa konsekvenser för sjukvården i Zambia. I slutet av maj 2021 drabbades landet av en tredje våg av covid-19 och i november 2021 kom den fjärde vågen. Pandemin fortsätter att belasta det redan svaga hälsosystemet. Andelen kvinnor som hade gjort sitt första mödravårdsbesök sjönk från 32 procent 2020 till 20 procent 2021. Andelen kvinnor som blev förlösta på vårdinrättningar minskade från 72 procent 2020 till 35 procent 2021. Andelen kvinnor som gick på postnataalkliniker minskade från 40 procent till 30 procent 2021.²⁶ 17,9 procent av den berättigade befolkningen har vaccinerats mot covid-19, varav 4,1 procent är sjukvårdspersonal, tack vare en rikstäckande vaccinationskampanj.²⁷ Bristen på livsnödvändiga läkemedel och produkter för SRHR kvarstod under 2021. Den nya regeringen har dock åtagit sig att återbetala läkemedelsskulden och började med en betalning till GAVI för vacciner (2022).

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 6 insatser, samt 1 länkad insats, med ett utfall på 66,2 miljoner kronor 2021.²⁸ Syftet är att stärka sjukvården och se till att fattiga och utsatta människor prioriteras. Det nuvarande fokuset utökas från tillgång till hälso- och sjukvård, till ökade inslag av innovation och förbättrad vårdkvalitet och att placera människor i centrum för primärvården. Insatser riktar sig i första hand till kvinnor, barn och unga, med särskilt fokus på unga flickor, men även insatser riktade till pojkar och män har beaktats. Hälsoutrustningens prestanda ökade i genomsnitt från 75 procent till 95,6 procent och i vissa anläggningar så högt som 99 procent tack vare Health Technology Management Improvement-projektet.²⁹ Totalt 366 743 spädbarn och 252 466 gravida kvinnor fick rutinmässiga vaccinationstjänster (fyra traditionella vaccindoser av BCG, bOPV, MR och Td) i de 10 provinserna i landet.³⁰ En jämlikhetsanalys informerade utformningen av andra insatser i portföljen men mottogs också väl av hälsoministeriet och andra partners under dess spridning.³¹ En genusanalys genomfördes också, som inte bara kommer att informera om hälsoportföljens insatser utan hela landets strategi om hur man kan inkludera gendertransformerande insatser inom alla strategiområden.³²

Mål 2.2: Ökad tillgång till och respekt för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen inte har en tydlig riktning. Begränsade resurser inom hälsosektorn fortsätter att vara en svår utmaning för Zambia, vilket påverkar inköp av viktiga produkter och läkemedel. De flesta anläggningar rapporterade brist på de flesta preventivmedel,

²⁶ Republic of Zambia, Ministry of Health Statement on COVID-19 in Zambia, Friday 14th 2022.

²⁷ Ministry of Health, Zambia, COVID-19 Vaccine Update, January 19, 2022, Slide 3 and 11.

²⁸ Reproductive, Maternal, Newborn, Child, Adolescent Health and Nutrition-programmet (51190008), CHAI: Strengthening Accountability for the PeaCe Health programme (13955), Health Management in Hospitals (12106), Rolling Audits of RMNCAH (13104), UNICEF Essential Medicines (14294) och Equity Analysis (13939), samt länkade insatser Save the Children.

²⁹ Health Technology Management Improvement project, Impact report, 2018-2021, s. 5.

³⁰ UNICEF Zambia Country Office, Eastern and Southern Africa Region, Progress Report – SC 200416, June 2021, s. 11.

³¹ Tracking Progress for Reproductive Maternal, Neonatal, Child Adolescent Health & Nutrition services in Eastern, Luapula, Muchinga and Southern Provinces of Zambia, School of Public Health, University of Zambia, 21st August 2021.

³² Placing People at the Centre of health systems in Eastern and Southern Provinces: People at the Centre (PeaCe) Health Program, Program Document, 19th March 2021, s. 72.

infektionsförebyggande förnödenheter och vissa smärtbehandlingsprodukter.³³ I kombination med covid-19-inducerad personalbrist kommer detta sannolikt att påverka andelen oönskade graviditeter och osäkra aborter.³⁴ Kampanjer mot allsidig sexualundervisning (CSE) ledda av några evangeliska biskopar med stöd från Family Watch International fortsatte under 2021, och intensifierades kring de östra och södra afrikanska ministeråtagandena om SRHR och CSE för ungdomar och ungdomar.³⁵ Som svar arbetade UNESCO med civilsamhällsorganisationer, traditionella ledare och parlamentariker för att kommunicera korrekt information om CSE och dess betydelse för utbildning och ungdomars hälsa och välbefinnande i Zambia.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 5 insatser, samt 1 länkad insats, med ett utfall på 54,3 miljoner kronor 2021.³⁶ Syftet med dessa bidrag är att 1) förbättra tillgången till evidensbaserad SRHR-kunskap och information; 2) förbättra tillgången till och användningen av SRHR-tjänster och 3) att bryta negativa normer, värderingar och attityder som påverkar negativt påverkar SRHR. Portföljen har utökats med ett nytt bidrag med UNFPA för att ta itu med sociala normer och könsnormer som främjar ungdomsgraviditeter i utvalda distrikt i östra och södra provinsen Zambia. Comprehensive Abort Care-tjänster (CAC) har stärkts för att öka utbudet av kvalitet, inklusive familjeplanering efter abort. År 2021 ökade det totala antalet hälsoinrättningar som tillhandahåller CAC med 48 procent från 140 år 2020 till 269 år 2021 i fyra provinser.³⁷ Detta resulterade i att totalt 10 064 kvinnor och flickor fick abortvård, varav 21 procent fick tillgång till postabortvård och 79 procent fick tillgång till inducerad abortvård.³⁸ Under 2021 avväjdes cirka 90 500 oavsiktliga graviditeter, 40 900 osäkra aborter och 660 mödradödsfall.³⁹ Normativ dialog om processen för att förespråka och underlätta Zambias utträde från den så kallade "Genèvekonsensusförklaringen" inleddes via genomförande partners. Dialogen i Zambia startades 2020 med stöd av Centre for Reproductive Health and Education och Marie Stopes Zambia, där en färdplan och handlingsplan togs fram.

Mål 2.3: Förbättrat näringsintag för kvinnor, ungdomar och barn

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen inte har en tydlig riktning. Näringsindikatorerna i Zambia har förbättrats under de senaste åren, men det är troligt att covid-19-pandemin har haft en negativ effekt på leveransen av näringstjänster⁴⁰ och livsmedelssäkerhet. Dessutom slog pandemin till precis när Zambia började återhämta sig från torkan 2018/2019 och översvämningar som resulterade i matosäkerhet för cirka 2,3 miljoner människor. Den initiala covid-19-begränsningen som infördes av regeringen påverkade städernas livsmedelssäkerhet och försörjning.⁴¹ Den nya regeringen har satt som mål att hela befolkningen ska ha tillgång till tre tillräckliga och näringsriktiga mål mat om dagen.

³³ Promoting Sexual and Reproductive Health and Rights and Reducing Maternal Mortality in Zambia (CY2018 -2020), IPAS Semi-annual Report for the Period 1st January – 30th June 2021, s. 6.

³⁴ Promoting Sexual and Reproductive Health and Rights and Reducing Maternal Mortality in Zambia, IPAS Semi-annual Report, s. 6.

³⁵ Family Watch International (2021?) Policy Brief: The Deceptive "Eastern and Southern African (ESA) Commitment" on Comprehensive Sexuality Education (CSE).

³⁶ Access to SRHR Marie Stopes (11597), Ipas Promoting SRHR and reducing maternal mortality (10313), RISE UNZA (12099), UNFPA: Gender, Adolescent Pregnancy & Social Norms (GAPS) 2021-2024 (13954) och O3 Zambia Programme (11211) samt länkade insatser Tikambe (BBC Media Action).

³⁷ Promoting Sexual and Reproductive Health and Rights and Reducing Maternal Mortality in Zambia (CY2018 -2020), IPAS Semi-annual Report for the Period 1st July – 30th December 2020, s. 2.

³⁸ Promoting Sexual and Reproductive Health and Rights and Reducing Maternal Mortality in Zambia, IPAS Semi-annual Report, s. 1.

³⁹ Marie Stopes Zambia, Scaling up Access to Comprehensive Sexual Reproductive Health and Rights for Women and Girls in Zambia Draft Annual Report Year 4, s. 4.

⁴⁰ UNICEF (2021) Scaling Up Nutrition Phase II: Programme Progress Report to donors, s. 31.

⁴¹ WFP (2021) Zambia Annual Country Report 2020.

Det är dock inte troligt att detta kommer att uppnås i närtid och det är svårt att följa budgetanslagen för näringsintag utifrån budgetpropositionens struktur.⁴² Fortfarande kvarstår riskerna för livsmedelssäkerhet på grund av covid-19, klimatförändringar och fortsatt fokus på majsodling, till nackdel för andra mer näringsrika grödor. Begränsade framsteg i ungdomars SRHR och familjeplanering i allmänhet har en inverkan på näringen för små barn.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 3 insatser, samt 1 länkad insats, med ett utfall på 20,6 miljoner kronor 2021.⁴³ Fokus fortsätter att ligga på minskning av underutvecklade barn med hjälp av ett multisektorielt tillvägagångssätt som är inriktat på perioden från befruktningen och fram till den tidpunkt då barnet fyller två. Ökat fokus ligger på näring under perioden före befruktningen, inklusive bland tonårsflickor, kvinnor i reproduktiv ålder och samhället i stort. Det finns dock ett behov av att stärka utbudet av näringstjänster för ungdomar och skapa starkare kopplingar till SRHR-tjänster för ungdomar. Programmet Scaling Up Nutrition (SUN) II resulterade i att ett utkast till opinionsbildningsstrategi för nutrition utvecklades och dialogen om att öka sektorns finansiering fortsatte. Integration av ungdomars SRHR, familjeplanering i allmänhet och kost togs upp av Sverige, UNICEF och andra partners.⁴⁴ I genomsnitt screenades 123 080 barn i åldrarna 6 till 59 månader i månaden som resulterade i identifiering och behandling av 15 544 barn med grav och måttlig akut undernäring.⁴⁵ Under 2021 förbättrades tillgången till rent vatten för 45 000 människor (inklusive 22 950 kvinnor och flickor och 22 050 män och pojkar) genom konstruktion och rehabilitering av vattentillgångspunkter i riktade landsbygdsdistrikt.⁴⁶

3.4 Stödområde 3: Miljö, klimat, förnybar energi samt hållbar inkluderande ekonomisk utveckling och försörjning

Mål 3.1: Hållbart nyttjande av naturresurser, ökad hållbar produktivitet och produktion i jordbruket, samt ökad motståndskraft mot klimatförändringar

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen inte har en tydlig riktning. Den ekonomiska situationen är fortsatt svår efter statsbankrutten och pandemin, med allvarliga konsekvenser för fattiga människor, såväl i stadsområden som på landsbygden. Jordbruksproduktionen är sårbar på grund av klimatförändringar och småbrukare är mest sårbara. De senaste årens kraftiga väderväxlingar med extrem torka såväl som svåra översvämningar har lett till en ökad medvetenhet om klimatförändringarna och att det brådskar att vidta anpassningsåtgärder och stärka motståndskraften. 2022 års budget samt inrättandet av ett nytt ministerium för grön ekonomi och miljö visar på en ökad politisk vilja att prioritera miljö och klimat. Förändringar av jordbruksstöd för att möjliggöra mer diversifierad odling visar också den nya regeringens ambition att hantera klimatförändringarna.⁴⁷

Relevans

⁴² Zambia Institute For Policy Analysis and Research (November 2021) An Analytical Brief on the Social Sector Budget 2022: Increasing social sector spending for sustained inclusive development.

⁴³ Scaling up Nutrition phase II UNICEF (11210), Promoting nutritious foods WFP (11631) och Micronutrient Survey UNICEF (11861) samt länkade insatser PeaCe Health.

⁴⁴ UNICEF (2021) Scaling Up Nutrition Phase II Programme Progress Report, s. 11.

⁴⁵ UNICEF Zambia Country Office (2021) Scaling Up Nutrition Phase II Programme Progress Report to donors, s. 10.

⁴⁶ UNICEF Zambia Country Office (2021) Scaling Up Nutrition Phase II Programme Progress Report, s. 18.

⁴⁷ PwC, 2022 National Budget Bulletin, oktober 2021, s. 37.

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 2 insatser, samt 4 länkade insatser, med ett utfall på 19,7 miljoner kronor 2021.⁴⁸ Fokus i portföljen är olika initiativ för ett klimatsmart jordbruk med metoder som fungerar trots negativ klimatpåverkan, samtidigt som produktiviteten ökar. Myndigheter behöver stärkas för att hantera frågor som rör miljö och klimatförändringar. Bland småbrukare märks ökat intresse och användning av organiska gödselmedel och samodling av grödor med kvävefixerande träd, vilket ökar motståndskraften mot klimatförändringar.⁴⁹ En ändrad miljöförvaltningslag lades fram för riksdagen förra året, med nya bestämmelser om registrering av bekämpningsmedel. En sammanställning av skadliga och farliga bekämpningsmedel som i dagsläget säljs på den zambiska marknaden har tagits fram baserat på tidigare utfärdade licenser för import av bekämpningsmedel.⁵⁰

Mål 3.2: Förbättrade möjligheter till hållbar försörjning, med fokus på produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor, särskilt för kvinnor och ungdomar

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen inte har en tydlig riktning. Privata företag är fortsatt drabbade av den ekonomiska krisen och effekterna av pandemin, som har slagit oproportionerligt mot de fattigaste i städerna där många förlorat sina inkomstmöjligheter på grund av nedskärningar och den krympande ekonomin. Urbaniseringen fortsätter dock och leder till att en ökande andel unga är arbetslösa (22 procent).⁵¹ Den nya regeringen avser att prioritera ekonomisk utveckling och har skapat ett nytt ministerium för små och medelstora företag och ungdomar. Regeringen vill också stärka landsbygden genom decentralisering.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 3 insatser, samt 3 länkade insatser, med ett utfall på 39,3 miljoner kronor 2021.⁵² Kvinnors och ungas ekonomiska egen makt inom jordbruket och dess värdekedjor står i fokus. Åtgärder kopplar också till stöd till sociala skyddsnät, finanssektorn och möjligheter att skapa jobb, både formella och informella och enklare instegsjobb. Fokus ligger på både de fattigaste på landsbygden och den växande andelen fattiga i snabbväxande tätorter. Det så kallade Private Public Development Partnership mellan Volvo, UNIDO och Northern Technical College har lett till en relevant yrkesutbildning för ungdomar, där merparten inskrivna studenter kommer från landsbygden och en ökande andel är kvinnor.⁵³ Läroplanen har reviderats för att säkerställa att den är relevant för industrins behov och därigenom öka anställningsbarheten för de utbildade studenterna.⁵⁴

Mål 3.3: Ökad kapacitet att bedriva hållbar handel, tillgång till marknader och värdekedjor för småskaliga lantbrukare, entreprenörer och företag

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen går framåt. Störningar i globala handelskedjor på grund av pandemin har gynnat lokala leverantörer och småbrukare. Jordbruksinsatsvaror är dyrare men lokala bönder har ökat sina marknadsandelar på bekostnad av importerade livsmedel. Det nyligen ratificerade frihandelsavtalet för Afrika AfCFTA öppnar också för nya möjligheter för handel. Den nya regeringen

⁴⁸ Management of Pesticides Kemi (13038), INCREASE SNV (12923) samt länkade insatser Musika Phase 3, IAPRI 2, WFP Nutritious Foods och Clean Cooking.

⁴⁹ SNV, Increasing Climate Resilience in Energy & Agriculture Systems Entrepreneurship, Annual Report, 4 juni 2021, s. 9.

⁵⁰ Kemi Annual report 2020.

⁵¹ Zambia Statistics Agency, Labour Force Survey.

⁵² Women's Financial Inclusion (12926), Volvo PPDP skills development (12895), WEE in agriculture (12890) samt länkade insatser Musika 3, Agro-processing och UNCDF digital finance.

⁵³ Zambian Industrial Training Academy, 2021 Annual Report, UNIDO, s. 39.

⁵⁴ Zambian Industrial Training Academy, 2021 Annual Report, UNIDO, s. 10.

har en hög ambition när det gäller ekonomisk utveckling, med det nya ministeriet för små och medelstora företag, en ny jordbruksstrategi och satsningar på decentralisering till distriktsnivå. IMF-avtal på arbetsnivå från 2021 sänder en viktig signal till utländska investerare och förväntas så småningom att resultera i skuldlättnader och ytterligare resurser till Zambia.⁵⁵

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 4 insatser, samt 1 länkad insats, med ett utfall på 28,3 miljoner kronor 2021.⁵⁶ Portföljen fokuserar på att utveckla hållbara marknadssystem, ökad kompetens, tillgång till information och finansiella tjänster på landsbygden och i stadsnära områden. Cirka 3890 nya mikro-, små och medelstora "mellanhänder" (lager, försäljningsagenter, affärsidkare, veterinärassistenter, osv.) tillhandahåller en rad tjänster och produkter till jordbruksföretag och småbrukare tack vare stöd från MUSIKA. 60 miljoner USD av privat kapital har mobiliserats för investeringar inom marknader för småbrukare och 36 miljoner USD i ökade inkomster bedöms ha kommit Zambias småbrukare till godo på grund av förbättrad tillgång till jordbruksmarknaden.⁵⁷ Zambias nationella Agri-PPP-plattform som består av offentliga och privata organisationer, företag och enskilda med intresse av att främja offentlig-privata partnerskap inom utvalda råvarukedjor har bildats med stöd av MUSIKA.⁵⁸ IAPRI's jordbruks- och livsmedelssäkerhetspolitiska forskningsresultat och råd har använts i utvecklingen av statliga budgetar och politik.⁵⁹

Mål 3.4: Ökad tillgång till förnybar energi och förbättrad energieffektivitet

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen går framåt, även om den zambiska energisektorn brottas med stora brister vad gäller kvalitet, prissättning och effektivitet. Enklare solcellslösningar till överkomliga priser har avsevärt förbättrat livskvaliteten för många människor. Sådant utvecklingsstöd har haft en djupgående inverkan på marknaden för förnybar energi i Afrika och under de senaste åren har de privata investeringarna i förnybar energiteknik ökat avsevärt.⁶⁰ Det finns en projektpipeline, finansieringsmöjligheter och en framväxande marknad för privata investeringar i förnybar energi. Reformområden har identifierats och satsningar på grön energi prioriteras av regeringen, men åtgärder behövs för att förverkliga dessa, i första hand för att förbättra det statliga elbolagets ekonomi och effektivitet. Den enskilt största energianvändningen i Zambia är för matlagning, ofta kol eller ved, vilket har allvarliga negativa effekter på människors hälsa, särskilt för kvinnor och barn. Dessutom driver användningen av dessa bränslen avskogningen. Det finns indikationer på att den nya regeringen börjar genomdriva lagstiftningen för illegal avverkning och träkolstransporter.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant. Portföljen består av 4 insatser (med 8 avtal), samt 3 länkade insatser, med ett utfall på 49,6 miljoner kronor 2021.⁶¹ Fokus ligger på ökad tillgång till hållbar, och förnybar energi och på att mobilisera ytterligare resurser för detta från den privata sektorn. Över en miljon zambier som inte nås av det fasta elnätet har nu tillgång till energitjänster tack vare Beyond the Grid Fund.⁶² Initiativet har mobiliserat USD 41 miljoner andra investeringar i sektorn (3,5 x total

⁵⁵ IMF Press Release, No. 21/359, 6 dec 2021.

⁵⁶ UNCDF digital finance (13733), Musika 3 (11097), IAPRI (12160), Agro-processing (12896) samt länkade insatser Promoting Nutritious Foods.

⁵⁷ Musika 2020 Annual report, s. 3.

⁵⁸ Musika 2020 Annual report, s. 43.

⁵⁹ Mid-Term Evaluation of Indaba Policy Institute (IAPRI) in Zambia, NIRAS Sweden AB, 2021-10-24, s. 40.

⁶⁰ IRENA report Renewable Energy Market Analysis

⁶¹ Beyond the Grid Fund for Africa (12534) och fyra insatser/kontrakt inom ramen för det ursprungliga projektet Beyond the Grid Fund for Zambia (11155, 11157, 11159, 11160), Connection Subsidies (11230) och Kariba dam Rehabilitation Project (51190092), clean cooking samt länkade insatser UNCDF digital finance, MUSIKA 3, och INCREASE.

⁶² www.bgfz.org

finansiering från Sverige) och satsningen har nu utökats till sex länder i Afrika.⁶³ Integrerat i BGFA-initiativet är stöd till Off-grid task force, ett effektivt forum för dialog mellan regering, privat sektor och finansiärer.⁶⁴ För det fasta elnätet har svenskt stöd till subventioner för hushållsanslutningar gjort det möjligt för 147 555 personer på landsbygden att få tillgång till el.⁶⁵ En förberedande insats för renare matlagning har möjliggjort ett program för fem länder i södra Afrika, Modern Cooking Facility for Africa, med ett resultatbaserat tillvägagångssätt inspirerat av Beyond the Grid Fund.⁶⁶

4. Implikationer

- 2022 är det sista året av den femåriga strategin. Inga större förändringar av portföljen planeras därför under det kommande året. Alla insatser är möjliga att fasa ut och slutföra inom den treåriga planeringsperioden med hänsyn till 50–25 procentsregeln. Viss flexibilitet har dock byggts in i portföljen, bland annat genom marginaler för att kunna förlänga pågående avtal men även genom förberedelser för nya avtal, så att arbetet med att bereda insatser för den nya strategin kan ske i en jämn takt.
- Den fördjupade översynen av strategin utmynnade i bedömningen att svenskt utvecklingsbistånd är fortsatt relevant. Dessutom innebär den nya regeringens politik en agenda med stor relevans för svenskt bistånd. En framtida strategi bör bygga på svenska mervärden, liksom på de områden och relationer som visat goda resultat. En viss ökning av strategivolymen föreslås.
- Svenskt bistånd värderas högt för sin flexibilitet, sitt långsiktiga fokus och sitt engagemang för utvecklingseffektivitet. Svenskt bistånd har stark närvaro inom normativt känsliga områden som samhällsstyrning, jämställdhet, mänskliga rättigheter och sexuell och reproduktiv hälsa, vilket ger en plattform att koppla samman olika aktörer och föra dialog.
- Sida bör i större uträkning utforska möjligheterna att samarbeta och samfinansiera insatser med EU och dess medlemsstater inom ramen för den gemensamprogrammering som nu utvecklas.
- Sida bedömer att alla tre stödområden i den nuvarande strategin är relevanta för människor som lever i fattigdom, men föreslår att dessa indelas i fyra stödområden i enlighet med regeringens biståndspolitiska ramverk:
 1. Mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet
 2. Jämlik hälsa
 3. Inkluderande ekonomisk utveckling
 4. Miljö, klimat och hållbart nyttjande av naturresurser
- De fyra stödområdena har stor potential för att utveckla en portfölj med starka synergier mellan stödområden. Förbättrat näringsintag föreslås strykas som enskilt undermål och istället integreras i hälsa, socialt skydd, jordbruk och marknader för att få större genomslag och utnyttja synergier och svenska mervärden.
- Sida har även för avsikt att använda operationaliseringen för att bygga på tidigare framgångrika insatser men fokusera det svenska stödet under nästa strategi genom en balanserad portföljplanering som använder en uppsättning partner som kan komplettera varandra, utnyttjar

⁶³ www.beyondthegrid.africa

⁶⁴ Annual report off-grid task force from 2020.

⁶⁵ COP 2021 for 11230, [Development Projects : Electricity Service Access Project - P162760 \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org/en/projects-operations/development-projects/development-projects-electricity-service-access-project-p162760)

⁶⁶ Modern Cooking Facility for Africa (12898).

synergier och kombinerar större insatser med mindre innovativa eller strategiska insatser och därigenom frigör resurser för uppföljning, dialog och facilitering.